

Ferenc pápa üzenete
A teremtésvédelmi imanapra
2024. szeptember 1.

A teremtett világgal együtt remélj és cselekedj

„A teremtett világgal együtt remélj és cselekedj” – ez a szeptember 1-jei teremtésvédelmi imanap témája. Szent Pál *Rómaiaknak írt levelére* utal (8,19–25): az apostol ebben elmagyarázza, mit jelent a Lélek szerint élni, és a hit általi üdvösség biztos reményéről ír, ez a hit pedig új élet Krisztusban.

1. Kezdjük egy egyszerű kérdéssel, melyre nem biztos, hogy van egyértelmű válasz: mikor vagyunk valóban hívők, *miért mondhatjuk, hogy hiszünk?* Nem annyira azért, mert „hiszünk” valami értelmünkkel fel nem fogható természetfeletti valóságban, egy távoli, láthatatlan és megnevezhetetlen Isten elérhetetlen misztériumában. Sokkal inkább azért – mondaná Szent Pál –, mert *a Szentlélek lakik bennünk*. Igen, azért vagyunk hívők, mert „kiáradt szívünkbe Isten Szeretete” (Róm 5,5). Ezért a Lélek már most valóban „örökségünk záloga” (Ef 1,14), aki folytonosan arra hív bennünket, hogy mindig az örök javakra törekedve, Jézus szép és jó emberségének teljessége szerint éljünk. A Lélek a hívőket kreatívvá és a szeretetben proaktívvá teszi. A lelki szabadság nagyszerű útján indítja el őket, mely azonban nem mentes a világ logikája és a Lélek logikája között zajló küzdelemtől, amelyek egymással ellentétes gyümölcsöket teremnek (vö. Gal 5,16–17). Mint tudjuk, a Lélek első gyümölcse, mely magában foglalja az összes többi, a *szeretet*. A Szentlélek által vezetve a hívők Isten gyermekei, és ahogyan Jézus, ők is „Abba, Atya” (Róm 8,15) megszólítással fordulhatnak Istenhez, azoknak szabadságában, akiken többé nem lesz úrrá a haláltól való félelem, *mert Jézus feltámadt a halálból*. Ez tehát a nagy remény: Isten szeretete győzött, mindig győz és újra győzni fog. A Lélekben élő új embernek már biztos osztályrésze a jövőbeli dicsőség, annak ellenére, hogy testi halál vár rá. Ez a remény *nem csal meg*, ahogyan erre a közlő szentévet meghirdető bulla is emlékeztet.¹

2. A keresztény lét hitben élt élet, szeretetben tevékeny és reményben túlsorduló hitben élt élet, mely várja az Úr visszatérését dicsőségében. A parúziának, az Úr második eljövételének „késése” nem jelent nehézséget. A probléma más: „Amikor az Emberfia eljön, talál-e hitet a földön?” (Lk 18,8). Igen, a hit ajándék, a Szentlélek bennünk való jelenlétének gyümölcse, de egyben *feladat* is, melyet szabadon, Jézus szeretetparan-

¹ *Spes non confundit* [A remény nem csal meg], a 2025. év rendes jubileumát meghirdető bulla (2024. május 9.).

csának engedelmeskedve kell végezni. Ez tehát a boldog remény, amelyről tanúságot kell tennünk: hogy hol, mikor, hogyan? – *a szenvedő emberi test drámáiban*. Ha álmodunk is, most *nyitott szemmel kell álmodnunk*, a szeretet, a testvériség, a barátság és a mindenkire kiterjedő igazságosság jövőképétől vezérelve. *A keresztény üdvösség a világ szenvedésének mélyéig hatol*, nemcsak az emberre terjed ki, hanem a világmindenségre, magára a természetre, az ember *oikos*zára, élő környezetére is; kiterjed a teremtésre mint „földi paradicsomra”, a földanyára, melynek *örömteli, boldogságot ígérő helynek kell lennie mindenki számára*. A keresztény optimizmus élő reményen alapul: tudja, hogy minden Isten dicsőségére irányul, a végső beteljesedésre az ő békéjében, a testi feltámadásra az igazságban, „dicsőségről dicsőségre” [vö. 2Kor 3,18]. A múlt időben azonban fájdalomban és szenvedésben is osztozunk: az *egész teremtés sóhajtozik* (vö. Róm 8,19–22), a keresztények sóhajtoznak (vö. Róm 8,23–25), és maga a Lélek is sóhajtozik (vö. Róm 8,26–27). *A sóhajtozás nyugtalanságról, szenvedésről, valamint sóvárgásról és vágyakozásról tanúskodik. Istenbe vetett bizalmat* fejez ki, az ő szerető, sokat követelő mellettünk állására való *ráhagyatkozásról* árulkodik, ez pedig arra irányul, hogy Isten terve megvalósuljon, mely öröm, szeretet és békesség a Szentlélekben.

3. Az egész teremtés részese ennek az újjászületési folyamatnak, és sóhajtozva várja a felszabadulást: rejtetten megvalósuló növekedés ez, olyan, mint „a nagy fává terebélyesedő mustármag” vagy a „kovász a tésztában” (vö. Mt 13,31–33). A kezdetek parányiak, de a várható eredmények végtelen szépségűek lehetnek. *A remény mint születésre – Isten gyermekeinek megnyilvánulására – való várakozás lehetőséget nyújt arra, hogy balsors idején is szilárdan álljunk*, hogy ne csüggedjünk el, amikor megpróbáltatások érnek vagy embertelenséggel találkozunk. *A keresztény remény nem csal meg, de nem is áztat*: még ha a teremtésnek, a keresztényeknek és a Léleknek a sóhajtozása a már zajló megmenekülés elővételezése és várása is, a jelenben megannyi szenvedésben van részünk, Szent Pál szavaival: „nyomor, szükség, üldöztetés, éhínség, ruhátlanság, életveszély, kard” (vö. Róm 8,35). A remény így a történelemnek és az emberi tapasztalatoknak az alternatív olvasata: nem illuzórikus, hanem realista, a láthatatlant látó hit realizmusával. Ez a remény *türelmes várakozás, mint Ábrahám nem látása*. Szeretnék a nagy hívő látnokra, Joachim da Fiore calabriai apátra emlékeztetni, aki Dante Alighieri szerint „prófétai lelkű” volt:² ő véres harcoknak, a pápaság és a birodalom közötti konfliktusoknak, keresztes hadjáratoknak, eretnokségeknek és az Egyház elvilágiasodásának idején képes volt felmutatni *az emberek közötti együttélés új szellemiségének* eszményét, melyet – az evangélium megélésének gyümölcseként – az egyetemes testvériség és a keresztény béke jellemez. A társadalmi barátságnak és az egyetemes testvériségnek erre a szellemére tettem javaslatot a *Fratelli tutti* enciklikában. Ennek az emberek közötti harmóniának pedig ki kell terjednie a teremtett világra is, egy „szituált antropocentrizmusban” (vö. *Laudate Deum*, 67), az *emberi és átfogó ökológia* iránti felelősségben, mely ökológia közös otthonunk üdvösségének és mi, benne élők üdvösségének az útja.

4. Miért van ennyi rossz a világban? Miért a rengeteg igazságtalanság, a temérdek testvérháború, melyek gyermekek halálát idézik elő, városokat pusztítanak el, szennyezik az ember élő környezetét, megerőszakolják és feldúlják földanyánkat? Szent Pál – burkoltan Ádám bűnére utalva – ezt mondja: „tudjuk, hogy az egész teremtett világ együtt sóhajtozik és együtt vajúdik mind ez ideig” (Róm 8,22). A keresztények erkölcsi küzdelme kapcsolódik a teremtés „sóhajtozásához”, mert az „a mulandóságnak van alávetve” (Róm 8,20). Az egész kozmosz és az összes teremtmény sóhajtozik és „türelmetlenül” áhítozik a jelenlegi állapot megszűnésére és az eredeti állapot

² *Isteni színjáték*, Paradicsom, XII, 141.

helyreállítására: az ember felszabadulása ugyanis az összes többi teremtmény felszabadulását is magával hozza, melyek az emberi állapottal osztozva a szolgaság igájába kerültek. Az emberiséghez hasonlóan a teremtett világ is – önhibáján kívül – szolgasorban él, és képtelen arra, amire hivatott, vagyis hogy tartós értelme és célja legyen; ki van szolgáltatva a pusztulásnak és a halálnak, amit a természettel való emberi visszaélés súlyosbít. De – ellentétes irányban – az ember üdvözülése Krisztusban biztos remény a teremtett világ számára is, ugyanis maga a teremtés is „felszabadul majd a mulandóság szolgai állapotából Isten gyermekeinek dicsőséges szabadságára” (vö. Róm 8,21). *Krisztus megváltásában tehát remélve szemlélhetjük az emberek és az összes többi teremtmény közötti szolidaritás kötelékét.*

5. A Jézus dicsőséges visszatérésére való reményteli és kitartó várakozásban a Szentlélek ébren tartja a hívők közösségét; folyamatosan tanítja és életmódbeli megtérésre hívja őket, hogy ellenálljanak a környezet pusztításának, és olyan társadalomkritikát fogalmazzanak meg, amely mindenekelőtt a változtatás lehetőségéről tesz tanúságot. Ez a megtérés abban áll, hogy az embertársaink és a manipulálható tárgyá alacsonyított természet fölött uralkodni akarók arroganciájáról áttérünk a másokkal és a teremtett világgal törődők alázatára. „Az az ember, aki Isten helyét akarja elfoglalni, a legnagyobb veszélyt jelenti önmagára” (*Laudate Deum*, 73), mert Ádám bűne tönkretette azokat az alapvető kapcsolatokat, amelyekből az ember él: a kapcsolatot Istennel, önmagával, a többi emberrel és a kozmosszal. Mindezeket a kapcsolatokat – szinergikusan – helyre kell állítani, meg kell menteni, „helyre kell igazítani”. Egyik sem hiányozhat. Ha bármelyik hiányzik, minden csődöt mond.

6. *A teremtett világgal együtt remélni és cselekedni* mindenekelőtt azt jelenti, hogy egyesítjük erőinket, és – minden jóakarátú emberrel összefogva – teszünk azért, hogy „újragondoljuk az emberi hatalom kérdését, annak értelmét és határait. Hatalmunk ugyanis néhány évtized alatt örületes ütemben nőtt. Lenyűgöző és elképesztő technológiai fejlődést értünk el, de nem vesszük észre, hogy közben rendkívül veszélyes lényé váltunk, aki sok élőlény életét és saját fennmaradását is képes veszélyeztetni” (*Laudate Deum*, 28). Az ellenőrizetlen hatalom szörnyeket szül és magunk ellen fordul. Ma ezért sürgősen erkölcsi korlátokat kell szabnunk a mesterséges intelligencia fejlesztésének, azt ugyanis számolási és szimulációs képességével az ember és a természet feletti uralomra használhatjuk, ahelyett, hogy a béke és az átfogó fejlődés szolgálatába állítanánk (vö. *Üzenet a béke 2024. évi világnapjára*).

7. „A Szentlélek kísér életünkben”: jól megértették ezt azok a kisfiúk és kislányok, akik a Szent Péter téren a gyermekek első világnapjára gyűltek össze, amely a Szentháromság vasárnapjával esett egybe. Isten nem a végtelenség elvont eszméje, hanem szerető Atya, Fiú, minden ember barátja és megváltója, és Szentlélek, aki a szeretet útján vezeti lépteinket. A szeretet Lelkének való engedelmség *gyökeresen megváltoztatja az ember magatartását*: „ragadozóból” a kert „művelőjévé” válik. *Isten a földet az emberre bízta, de az mégis Istené marad* (vö. Lev 25,23). Ez a zsidó-keresztény hagyomány teológiai antropocentrizmusa. Ezért a természet birtoklásának és a felette való uralkodásnak az igénye – tetszés szerint manipulálva azt – a bálványimádás egyik formája. Ez jellemzi a prométheuszi embert, aki saját technokrata hatalmától megrészegülve gögösen „kegyetlen”, azaz Isten kegyelme nélküli helyé teszi a földet. Ha Isten kegyelme Jézus, aki meghalt és feltámadt, akkor igaz XVI. Benedek pápa megállapítása: „Nem a tudomány váltja meg az embert. Az embert a szeretet váltja meg” (*Spe salvi* enciklika, 26), Isten Krisztusban kinyilvánult szeretete, melytől soha semmi és senki nem választhat el bennünket (vö. Róm 8,38–39). A jövője által folyamatosan vonzott teremtés nem statikus

vagy önmagába zárt. Ma – a kortárs fizikai felfedezéseknek is köszönhetően – az anyag és szellem közötti kapcsolat egyre lenyűgözőbb módon tárul fel értelmünk előtt.

8. A teremtésvédelem tehát nemcsak *etikai*, hanem kimondottan *teológiai* kérdés is: ugyanis az ember misztériumának és Isten misztériumának összefonódását érinti. *Ezt az összefonódást teremtőnek is nevezhetjük*, mivel arra a szeretetaktusra vezethető vissza, amellyel Isten az embert Krisztusban teremti. Istennek ez a teremtő aktusa adja és alapozza meg az ember szabad cselekvését és egész erkölcsiségét: szabad, mert *Isten képe* – aki *Jézus Krisztus* – teremtetett, s ezért Krisztusban a teremtés „képviselője”. Van egy transzcendens (teológiai-etikai) motiváció, mely arra kötelezi a keresztényt, hogy – a javak egyetemes rendeltetése révén is – előmozdítsa az igazságosságot és a békét a világban: ugyanis itt *Isten gyermekeinek megnyilvánulásáról* van szó, *melyre a teremtett világ vár, vajúdáshoz hasonlóan sóhajtozva*. Az embernek nemcsak a földi életéről van itt szó, hanem mindenekelőtt örök sorsáról, boldogságunk *eszkatonjáról*, békénk paradicsomáról, *Krisztusban, a világmindenség Urában*, aki *szeretetből engedte magát keresztre feszíteni, és aki feltámadt a halálból*.

9. A teremtett világgal remélni és cselekedni tehát azt jelenti, hogy konkrét formát adunk hitünknek, mely be tud lépni az emberek szenvedő és remélő testébe, osztozva a várakozáson a testi feltámadásra, melyre a hívők előre elrendeltettek az Úr Krisztusban. Jézusban, az emberi testet öltött örök Fiúban *valóban az Atya gyermekei vagyunk*. A hívő számára a hit és a keresztség által elkezdődik a Lélek szerinti élet (vö. Róm 8,2), *egy szent élet, az Atya gyermekeié*, amilyen Jézus (vö. Róm 8,14–17), minthogy Krisztus a Szentlélek ereje által bennünk él (vö. Gal 2,20). Olyan élet, amely az Isten iránti, az emberiség iránti, a teremtett világgal együtt megélt és a teremtett világ iránti szeretet énekévé válik, s amely az életszentségben találja meg teljességét.³

Kelt Rómában, a Lateráni Szent Jánosnál, 2024. június 27-én.

Ferenc

³ Költőien fogalmazta meg ezt Clemente Reborá rosminiánus pap: „Míg a teremtés Krisztusban az Atyához emelkedik, / rejtélyes sorsként / minden szülési fájdalom: / mennyire meg kell halni, hogy élet szülessen! / Mégis egyetlen Anyától, aki isteni, / boldogan jön világra az ember: / a szeretet könnyek között szüli ezt az életet / s ha áhítozik, az itt lenn költészet; / ám csak a szentség teljesíti be az éneket” (Curriculum vitae, „Poesia e santità”, in *Poesie, prose e traduzioni*, Mondadori, Milano, 2015, 297).